

УДК 371.13 : 37.037

Ващенко І.М., Курнишев Ю.А.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Особливості саморозвитку вчителя фізкультури в сучасних умовах полягають у наявності в нього численних спортивних досягнень, педагогічної майстерності, рефлексії смислів, технологій самовдосконалення, досвіду педагогічної дії. Основними педагогічними умовами формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів фізкультури обґрунтовано: успішна адаптація студентів до умов навчання; позитивна мотивація професійного саморозвитку; організація ефективної самоосвітньої роботи студентів; реалізація механізмів педагогічної рефлексії й самопостереження; конструювання індивідуальної саморозвивальної програми студента; формування готовності до професійного самовдосконалення.

Проведення формувального педагогічного експерименту і його математично-статистичний аналіз доводить правильність обґрунтованих педагогічних умов професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури та шляхів їх реалізації.

Ключові слова: *учитель фізичної культури, професійний саморозвиток, професійний саморозвиток учителя фізичної культури, педагогічні умови, педагогічні умови професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури.*

Постановка проблеми. На необхідності принципового оновлення системи професійної підготовки майбутніх фахівців на засадах гуманізації, орієнтації на розвиток творчого потенціалу кожного суб'єкта освітнього процесу, професійний саморозвиток, підвищення педагогічної майстерності наголошено у нормативно-правових актах України. У Законі України "Про фізичну культуру і спорт" зацентовано увагу на потребі пошуку стратегій, способів, методик і методів зростання рівня здоров'я населення. Стратегічним завданням цільової комплексної програми "Фізичне виховання – здоров'я нації" передбачено сприяння духовному і фізичному розвитку молоді.

Основними причинами вказаних проблем є низький рівень відповідальності освітян щодо дотримання вимог законодавчих і нормативно-правових актів в організації фізичного виховання в системі освіти, ігнорування соціальної значущості фізичної культури в гуманітарній освіті як чинника гармонізації духовних і фізичних сил, дієвого механізму формування таких загальнолюдських цінностей, як фізичне і психічне здоров'я та благополуччя, фізична досконалість, безпека щоденної життєдіяльності. Тому першочерговими завданнями освітньої галузі означено розвиток системи фізичного виховання і спорту, пошук ефективних форм, методик, засобів фізичного виховання підростаючого покоління, що передбачає створення ефективної системи професійного розвитку і саморозвитку вчителів фізкультури.

Вивчення проблеми саморозвитку і професійного самовдосконалення особистості педагога у науковій літературі, а також аналіз сучасного стану професійної підготовки педагога у ВНЗ (Н. Белікова [2], Г. Генсерук [3], Г. Макарова [9], М. Носка [10], В. Орлов [12], М. Солдатенко [13], О. Тимошенко [14] та ін.) засвідчили недостатній рівень мотивації студентів до саморозвитку. Значна частина майбутніх учителів недостатньо усвідомлюють, що професійний саморозвиток – це шлях до творчості, самовираження, становлення неповторного індивідуально-творчого стилю власної професійної діяльності. Тому важливим завданням є визначення педагогічних умов, які стимулюють професійний саморозвиток майбутніх учителів фізичної культури.

Метою статті є експериментальна перевірка обґрунтованих педагогічних умов професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Саморозвиток вчителя фізичної культури характеризується його конкретними діями спрямованими на ціннісно-сміслову визначення мети, діяльнісно-рефлексивну та творчу самореалізацію; взаємозв'язком мотиваційно-емоційного, змістово-операційного і рефлексивного компонентів; здійснюється через реалізацію його особистісного і професійного потенціалу у процесі фізичного виховання учнів.

Саморозвиток майбутнього вчителя фізкультури розглядається нами як відносно самостійна діяльність студента із внесення змін у власну освітню траєкторію удосконалення професійних якостей, розширення знаннєвого потенціалу, підвищення рівня педагогічної та спортивної кваліфікації,

спрямована на освоєння сучасних педагогічних ідей і технологій, що забезпечує професійне зростання педагога, підвищення якості освіти і виховання учнів [6].

Ефективність саморозвитку вчителя визначається сукупністю її елементів: діагностики рівня сформованості потреби у саморозвитку; створення педагогічних умов для саморозвитку; відбір і застосування відповідних форм, методів, прийомів; корегування професійної діяльності та саморозвитку, з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей, індивідуального стилю і переваг у спрямованості дій [6].

Зауважимо, що відставання у вивченні природи творчого саморозвитку від вимог сучасних завдань досліджень проявляється в питанні щодо освітніх умов саморозвитку майбутніх учителів фізкультури.

Виявлені педагогічні умови, що забезпечують ефективність професійного саморозвитку, характеризуються факторами зовнішнього впливу і внутрішніх особистісних перетворень, які є взаємозумовленими. Основними педагогічними умовами формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів фізкультури обґрунтовано такі [7]: успішна адаптація студентів до умов навчання; позитивна мотивація професійного саморозвитку; організація ефективної самоосвітньої роботи студентів; реалізація механізмів педагогічної рефлексії й самоспостереження; конструювання індивідуальної саморозвивальної програми студента; формування готовності до професійного самовдосконалення.

У розробленні програми й методики дослідження проблеми професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури враховували рекомендації щодо проведення педагогічних досліджень, сформульованих у працях Б. Ашмаріна [1], С. Гончаренка [4], М. Грабаря і К. Краснянської [5], А. Киверялга [8], М. Носка [11] та інших вчених.

У педагогічному експерименті брали участь студентські експериментальна і контрольна групи, викладачі кафедр фізичної культури і оздоровлення, вчителі загальноосвітніх шкіл міст Чернівці, Івано-Франківська, Глухова, Чернігова. Логікою експерименту передбачали організацію дослідно-експериментальної роботи в умовах професійної і навчальної діяльності.

Ураховуючи, що реальні обставини навчально-виховного процесу різноманітні, і їх неможливо звести до єдиної рангової або кількісної шкали, як уже зазначалося, в двох навчальних закладах було зроблено більш поглиблене вивчення ходу дослідно-експериментальної роботи, з максимально можливим точним і достовірним фіксуванням всіх її результатів.

Дослідження, проведене в межах формувального етапу педагогічного експерименту, мало на меті: розкрити динаміку змін у системі професійно значущих якостей особистості майбутнього вчителя фізичної культури; здійснити спостереження за професійним розвитком студентів у експериментальних і контрольних групах; проаналізувати, порівняти й узагальнити отримані дані.

У розробці індивідуальних програм професійного саморозвитку майбутніх учителів ми використовували технологію самопроекування. Пропонували такі розділи для складання програми самоосвітньої діяльності студента: мої цінності; мої цілі; моя "Я-концепція"; моя перспектива (стратегія); мої завдання розвитку (тактика); мої дії (когнітивні, особистісні тощо).

Програма професійного саморозвитку майбутніх учителів фізкультури була конкретною і реальною. Зміст їх діяльності охоплював: самодіагностику своїх професійних знань і умінь щодо саморозвитку; опанування засобів саморегуляції і саморозвитку: постановка задач саморозвитку, вибір змісту і технологій самореалізації та самоактуалізації; обмін досвідом професійного саморозвитку у творчих групах.

Розглянемо приклад тактики самокорекції студента з підвищеним самолюбством і завищеною самооцінкою. У такій ситуації послідовність дій зазвичай є такою: виявлення фактору дискомфорту → фіксація у свідомості стану страху і скутості в процесі педагогічного спілкування → визначення емоційного відношення до нього, переживання його як неприємного → визначення причин і суті власне фактору, виявлення смислу своїх дій, зокрема міркувань про думки, які зумовили виникнення дискомфорту.

Успіх залежить від настанови на самокорекцію, пошук способів подолати недоліки, зокрема шляхом наслідування прикладу. Отже, студент намагається відповісти собі на питання: "Що б на моєму місці у такій ситуації відчував і як би вчинив педагог, якого я вважаю ідеалом?". Далі, за таким сценарієм, студент перевтілюється у роль еталонного, взірцевого фахівця, і діє відповідно до зразка уявленої ним поведінки. Ми схильні таким чином вважати, що фіксування у свідомості іншого образу переживання, сприяє заміні негативного явища позитивним.

Найважливішим елементом експериментальної роботи було використання портфоліо. З ходом експерименту "Портфоліо студента" перетворювався на досить складну, розширену та поглиблену структуру знань, даних та досягнень. На остаточному етапі експерименту ми пішли від необхідності жорстко визначати структуру портфоліо. Однак основні структурні елементи портфоліо в тій чи іншій мірі зберігалися. Педагоги почали самостійно і творчо формувати свої портфоліо. Наприклад, в електронному вигляді за власним вибором частини викладачів.

Важливим компонентом, що розвиває самореалізацію, і стимулює саморозвиток, виявився щоденний самоспостережень, які вели педагоги. У поєднанні з аналізом педагогічних проблем він виступив потужним інструментом у вирішенні основних завдань дослідно-експериментальної роботи. Отже, процес стимулювання саморозвитку майбутнього вчителя фізкультури буде тим ефективнішим, чим більше його спрямовуватимуть на створення в університеті розвивального освітнього середовища, тобто системи умов для постійного пошуку, оновлення прийомів і способів професійної педагогічної діяльності; системи умов, які сприяють прояву і розвитку його творчої індивідуальності.

Логікою експерименту передбачали реалізацію педагогічних умов забезпечення професійного саморозвитку студентів експериментальних груп у процесі професійної підготовки.

Для розв'язання експериментального завдання ми виходили з уявлення про те, що особистісна професійна позиція – ставлення майбутнього вчителя до професійної діяльності, як правило, може яскравіше за все проявитися у конкретній особистісно значущій ситуації, зміст якої – суперечливий, що зумовлює виникнення психолого-педагогічної проблеми. У зв'язку з цим, вважали доцільним створити на цьому етапі експериментальної роботи таку ситуацію, за якої студенти могли б виявити особливості свого професійного розвитку на мотиваційному, змістовому і операційному рівнях.

Діагностику здійснювали двічі – на початку і наприкінці дослідно-експериментальної роботи. Опитування, анкетування, тестування проводилося поетапно "до початку" і "після" експерименту. Це дало можливість зафіксувати зміни у самоставленні та самооцінці. На певних етапах професійної підготовки відмічено підвищення стабільності самоставлення, адекватності самооцінки, що забезпечило можливість вироблення постійної стратегії у ставленні до власного "Я", до власного професійного розвитку, й знайшло свій прояв як у зовнішній предметній діяльності, так і у внутрішній особистій активності.

Нами були визначені чотири рівні готовності до професійного саморозвитку майбутніх вчителів фізкультури: творчий, активний, адаптивний і пасивний.

Творчий рівень готовності до професійного саморозвитку вчителя фізкультури, характеризує студента як гармонійно розвинену людину, усі індивідуально-особистісні якості якої узгоджені й свідчать про певний рівень педагогічної культури. Майбутній фахівець творчо сприймає і старанно зберігає у власній свідомості зразки практичної діяльності, створює їх, розробляє на основі знання методологічних засад розвитку фізичної культури і спорту, педагогіки і психології, закономірностей функціонування дидактичної і виховної системи, методики, освітньої технології, рефлексії власного досвіду. На створених ним зразках можна навчати інших. У таких осіб креативна спрямованість професійної свідомості явно переважає над нормативною, чітко виражений індивідуальний стиль розв'язання педагогічних завдань. Творчий рівень готовності до професійного саморозвитку – це завжди індивідуально-творчий підхід у фізкультурно-педагогічній діяльності.

Активний рівень сформованої готовності до професійного саморозвитку характеризує вчителя фізкультури, з необхідними теоретичними знання та особистісними якостями, який працює професійно, шукає творчі шляхи вирішення нових педагогічних задач, має стійку потребу у професійному саморозвитку і самовдосконаленні; здобуває високі результати у навчанні та спортивній діяльності, однак в нього відсутні прояви рефлексії методологічного рівня, а тому діяльність обмежується вимогами до професії.

Адаптивний рівень готовності до професійного саморозвитку характеризує майбутнього вчителя фізкультури, що пройшов певну стадію адаптації та ідентифікував себе як фахівця, успішно виконує практичні завдання. Такі студенти володіють необхідними особистісними та професійними якостями, у своїй діяльності спираються на знання і вміння, досягають певних результатів у навчанні і вихованні. Але відсутність психолого-педагогічної рефлексії, а отже способів об'єктивного самопізнання, стримує бажання до професійного самовдосконалення і саморозвитку. Внаслідок чого участь у творчому пошуку епізодична. Вони не відчувають стійкої потреби у професійному зростанні, задовольняються досягнутим. Студентів такого рівня слід стимулювати до самопізнання, самоаналізу і подальшого саморозвитку. Вони мають опанувати способи саморозвитку, досвід інших, накопичити власний досвід. Такі студенти слабо вирізняють сильні й слабкі сторони своєї особистості, не знають і не використовують власні потенційні можливості. Найчастіше свої зусилля щодо самовдосконалення спрямовують на накопичення і фіксацію знань, а не на розвиток професійних якостей, необхідних для повсякденної педагогічної діяльності. Позитивним є те, що на означеному рівні у студентів закладається індивідуальний стиль професійної діяльності і спілкування, адекватний їхнім психічним властивостям. У подальшому він залишається незмінним по суті, але може змінюватися за своїм змістом, який приводиться суб'єктом у відповідність до конкретних умов.

Пасивний рівень готовності майбутніх учителів фізкультури до професійного саморозвитку характеризується відсутністю професіоналізму, високою інтенсивністю емоційних проявів, дилетантським або інтуїтивним підходом до педагогічної діяльності. Окремі особи з пасивним рівнем готовності іноді досягають успіхів за рахунок виняткових здібностей і комунікативних якостей. За відсутності здібностей стикаються із значними труднощами у педагогічній діяльності. Бачення

майбутніми вчителями фізкультури смислу професійного саморозвитку за даними констатувального і формувального експериментів ми діагностували на основі опитування, спостереження, аналізу.

Результати педагогічного експерименту засвідчили, що ціннісно-смислова і діяльнісно-рефлексивна спрямованість саморозвитку вчителя забезпечує його професійне зростання, що відображено в конкретних показниках: затверджуються професійні цінності саморозвитку; реалізується потреба майбутнього педагога у власному професійному розвитку і саморозвитку; відбувається опанування способів самопізнання і самоаналізу педагогічного досвіду; розвивається здатність до рефлексії, яка є необхідним атрибутом вчителя-професіонала; розвивається готовність і здатність до педагогічної творчості.

Експериментальну методику було висвітлено у попередніх статтях, тому перейдемо до кількісного і якісного аналізу результатів формувального експерименту (таблиця 1). У таблиці наводимо тільки відносні показники.

Таблиця 1

Рівні готовності професійного майбутніх учителів фізичної культури до саморозвитку

Рівні професійного саморозвитку	Контрольна група		Експериментальна група	
	до експ.	після експ.	до експ.	після експ.
пасивний	25,76	22,66	27,08	17,79
адаптивний	42,42	38,80	43,43	32,35
активний	27,02	30,99	25,74	38,01
творчий	4,80	7,55	3,75	11,86

Для перевірки достовірності розходження результатів експерименту знову використаємо критерій К. Пірсона χ^2 . Отримали данні: $\chi^2 = 2,27$ – для контрольних груп (до і після експерименту); $\chi^2 = 18,15$ – для експериментальних груп (до і після експерименту); $\chi^2 = 8,48$ для контрольної та експериментальної груп (після експерименту).

Порівняння емпіричних значень з критичними при 3 ступенях вільності ($\chi^2 = 7, 81$ за 95 % рівня імовірності [8, с. 288]) дозволяє зробити такі висновки: гіпотеза H_0 не відкидається для контрольних груп до і після проведення експерименту. Отже, зростання результатів для контрольної групи після експерименту викликано випадковими величинами, є статистично не значимим ($\chi^2_{\text{krit}} < \chi^2_{\text{emp}}$). Для результатів експериментальних груп до і після експерименту та контрольної і експериментальної групи після педагогічного експерименту дозволяє відкинути нуль-гіпотезу про те, що групи не різняться між собою і прийняти альтернативні гіпотези.

З великою імовірністю (95%) різниця між результатами контрольної і експериментальної груп після проведення експерименту статистично доводить результативність експериментальної методики з урахуванням педагогічних умов професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури.

Результати студентів експериментальних груп після експерименту значно різняться від всіх інших результатів, що статистично доводить результативність запропонованої експериментальної методики і підтверджує ефективність теоретично обґрунтованих педагогічних умов професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури.

Наведемо відносні показники успішності контрольних і експериментальних груп за курсами після експерименту (контрольних груп – табл. 2 і експериментальних групи – табл. 3).

Таблиця 2

Рівні готовності до професійного саморозвитку студентів контрольних груп за курсами (у відсотках, %)

Рівні готовності до професійного саморозвитку	1	2	3	4
Пасивний	29,59	22,92	19,39	18,48
Адаптивний	42,86	40,63	37,76	33,70
Активний	24,49	29,17	33,67	36,96
Творчий	3,06	7,29	9,18	10,87

Таблиця 3

**Рівні готовності до професійного саморозвитку студентів
експериментальних груп за курсами (у відсотках, %)**

Рівні готовності до професійного саморозвитку	1	2	3	4
Пасивний	27,08	19,78	15,56	8,51
Адаптивний	42,71	37,36	26,67	22,34
Активний	26,04	34,07	42,22	50,00
Творчий	4,17	8,79	15,56	19,15

Аналіз динаміки формування компонентів професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури дозволяє зробити такі висновки:

1) підвищення рівня готовності до професійного саморозвитку збільшується з кожним курсом, що свідчить про значний потенціал вищої педагогічної освіти, зокрема, у підготовці майбутніх учителів фізичної культури щодо їхнього професійного саморозвитку;

2) для зростання рівня спортивної і педагогічної підготовки студентів необхідно запроваджувати модель забезпечення формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури із урахуванням виявлених педагогічних умов;

3) найдоцільніше запроваджувати спеціальний курс з професійного розвитку і саморозвитку – на 3-му і 4-му курсах, що викликано рівнем вмотивованості студентів до самовдосконалення і відповідним набором професійно-орієнтованих навчальних курсів на 1-му і 2-му курсах, що підвищить не тільки результативність, а й ефективність формування відповідних компонентів професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури;

4) важливим напрямом роботи зі студентами факультетів підготовки вчителів фізичної культури і спорту, є формування стійкої мотивації до професійного саморозвитку, як в плані якостей особистості, так і у предметній області (педагогіка, фізична культура і спорт)

Висновок. Таким чином, експериментальна перевірка педагогічних умов професійного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури уможливила виокремлення найсприятливіших з них, які забезпечують ефективність процесу саморозвитку і його вплив на професійне зростання вчителя як дипломованого фахівця.

Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка і перевірка педагогічного і спортивного саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури.

Використані джерела

1. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании / Б.А. Ашмарин. – М. : ФиС, 1978. – 222 с.
2. Белікова Н.О. Сучасні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту / Н.О. Белікова // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка [Текст]. Вип. 112. Т. 2. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. (Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт). – С. 52-56.
3. Генсерук Г.Р. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Г.Р. Генсерук ; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В.Гнатюка. – Т., 2005. – 20 с.
4. Гончаренко С.У. Методологічні характеристики педагогічних досліджень / С.У. Гончаренко // Вісник АПН України. – 1993. – № 1. – С. 11–23.
5. Грабарь М.И. Применение математической статистики в педагогических исследованиях: непараметрические методы / М. Грабарь, К. Краснянская. – М. : Просвещение, 1977. – 106 с.
6. Курнишев Ю.А. Проблема професійного саморозвитку вчителя фізичної культури у педагогічній теорії і практиці / Ю.А. Курнишев // ScienceRise. – 2016. – №1/5(18). – С. 32-36.
7. Курнишев Ю.А. Обґрунтування педагогічних умов професійного саморозвитку особистості студентів факультетів фізичної культури [Електронний ресурс] / Ю.А. Курнишев. – 2013. – № 13. – 12 с. Режим доступу: <http://tme.umo.edu.ua/docs/14/16.pdf>.
8. Кыверялг А.А. Методы исследования в профессиональной педагогике / Кыверялг А.А. – Таллин: Валгус, 1980. – 334 с.
9. Макарова Г.Г. Професійний розвиток майбутніх учителів : метод. матеріали до організації навч.-пошук. роботи студентів в умовах наук. б-ки пед. ВНЗ / Г.Г. Макарова. – Чернігів : ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2013. – 80 с.

10. Носко М.О. Удосконалення навчально-виховного процесу з фізичної культури для учениць професійно-технічних навчальних закладів / М.О. Носко, Г.Ю. Куртова, Ю.В. Козерук // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – 2013. – Вип. 112(1). – С. 248-251. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuPN_2013_112\(1\)_62.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VchdpuPN_2013_112(1)_62.pdf).
11. Носко М.О. Методологічні основи дослідження координаційної структури рухової активності людини / М.О. Носко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. / за ред. Єрмакова С. С. – Харків: ХХІІІ, 2001. – № 9. – С. 32–36.
12. Орлов В.Ф. Професійне становлення вчителя як умова розвитку педагогічної майстерності//Вісник Глухівського ДПУ імені О. Довженка. – Секція "Педагогічні науки". – Вип. 14. – 2009. – С. 3-7.
13. Солдатенко М.М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності: монографія / М.М. Солдатенко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – 198 с.
14. Тимошенко О.В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / О.В. Тимошенко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2009. – 38 с.

Vaschenko I., Kurnyshev Yu.

EXPERIMENTAL CONTROL OF PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF FUTURE PE TEACHERS

Nowadays the peculiarities of PE teacher's self-development lie in his/her having numerous sport achievements, pedagogical mastery, introspection of senses, techniques for self-improvement and experience of pedagogical work. Its meaning lies in psycho-pedagogical and specialized knowledge, creative studying of colleagues', sportsmen's, coaches' and skilled teacher's experience. The search for new methodological ideas, ways and modes of work, the analysis and generalization of personal experience regarding modern requirements, highly efficient and creative solving of professional pedagogical issues, which is based on the science recommendations, and effective pedagogical practice are all essential components of PE teacher's self-development. Certain ways of professional and personal development of a future PE teacher will add to realizing how important professional self-development is. The main pedagogical conditions for shaping readiness for professional self-development of a future PE teacher are definitely the following: students' successful adaptation to the conditions of studying, positive motivation for professional self-development, organization of efficient self-educational students' work, implementation of pedagogical reflexion and self-observation methods, working out an individual program of self-development for each student, shaping the readiness for professional self-development.

In the course of the experiment it was proved that students of physical education colleges can properly understand only those things which they have to deal with directly or which are aims of their work. That is why performing appropriate active actions according to the definite program and not just observation leads to changes in future PE teacher's personality structure, formation of innovations on the intellectual and moral levels of his consciousness, i.e. facilitates student's personal growth as personality and subject of action.

The conduction of a formative experiment and its mathematical and statistical analysis prove the correctness of established pedagogical conditions for self-development of PE teachers and ways of its fulfilment. At the stage of formative experiment the main signs of students' readiness for self-development are independence from social environment, independent opinions, positive and at the same time critical perception of themselves and others, ability to understand other people, professional fondness of a favorite job, task and work orientation, students' craving to achieve higher level of professional mastery, deepen their knowledge and get practical experience, realize themselves, their abilities and meet their own interests.

Thus, creation of peculiar and proven conditions can be recommended in order to achieve success and effectiveness of a future PE teacher preparation for professional self-development.

Key words: PE teacher, professional self-development, PE teacher professional self-development, pedagogical conditions for professional self-development of a future PE teacher.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2016 р.